

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**De Nieuwe En Naauwkeurige Neederlandse Hovenier,
Onderwyzende hoe hier te Lande, onder dit Climaat een
Thuin, met zyn Parken, Paaden, Glintingen en Heiningen
wel zal aangeleid, en hoe de Boomen aan ...**

Te Leyden, 1735

Van de Peeren

[urn:nbn:de:bsz:31-139361](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-139361)

den Herfst, maar zy is niet heel smakelyk.

De groote Violette, zo de lange als de platte is grof van vleesch.

De groene Vyg die het vleesch Roose-rood, en de steel lang heeft, is suikeragtig genoeg, maar draagt weinig.

De kleine graauwe Vyg, in Gascogne *Melette* genaamd, is rosagtig, en rood van vleesch, maar draagt weinig.

De Medot, is geel van binnen en van buiten.

De Bourjassolte, is van een donker violet, en byna swart, delicaat, maar draagt weinig in den Zoomer, en rypt niet ligt in den Herfst.

d' Angelique, is violet, lang, niet groot, en goed genoeg.

Alles wel opgeteld zynde, zo moet men alleen de goede witte sien te krygen, die men aan de Espaljers kan stellen, niet als andere Vrughtbomen, maar met haaken in de Muur gemetzeld, daar men latten op legd, om de takken der Vygeboomen te houden, ofaan aan te binden, daar is niet anders aan te doen, als 's Winters wel te dekken met stroo, om ze voor de Vorst te beschutten.

't Is nu de moode Vygeboomen in kassen te hebben, die wel en veel draagen, en zelfs zyn de Vygen daar door beeter. Zy moeten dikwils en rykelyk besproeid werden, in den Zoomer, voornamentlyk als 't niet veel reegend, en 's Winters brengd men ze in een bedekte plaats, voor de grootste koude beschut.

VIII. HOOFDPUNT.

Van de Peeren.

Daar is geen vrugt, daar meerder verscheiden soorten van zyn, als van de Peeren, daar zyn sappige (beurees) smeltende, (fondanten) of broosbreekende, dat nu de geagteste zyn, en brosse (Cassanten) de eene vol sap, d' andere wat drooger en wat knarsfender, daar zyn ook musqueerende, en eindelyk men kan 'er het geheele jaar van eten, nadien 'er zyn die met het begin van July rypen, en dat 'er zulke laate gevonden werden, dat zy tot aan de nieuwe duuren: Indien wy van alle wilden spreken of schryven, wy zoude daar een groot boek toe moeten vervullen, daarom zullen wy ons vergenoegen, met de beschryving der voor-

naam-

naamste voor tegenwoordig te geeven, met een woord, van die nu de geagtste en-meest gezogtste zyn.

In JULY, zyn ryp.

1. *De kleyne Muscat*, of *Sept en Geule* komt de eerste te voorschyn, en is de beste van alle kleine vroege peeren, en by gevolg veel geagt, zy is geheel klein, en komt by trosjes of bosjes, haar kouleur is geelagtig rood, en een weinig hooger, aan de Zon zyde, en haar sap heeft een aangename muskus-geur, zy slaagt better aan de Espaljer, of latwerk, als anders, zo om dat zy daar te vroeger komt, als om dat haar hout is onderworpen kankeragtig te werden.

2. *De Magdalene* volgd, en komt by na in dezelve tyd, zy is groot, voor een vroege peer, van gedaante de herfst-bergamot na by komende, van een bleek groen, hoewel ryp zynde, heel teeder, en vol sap, maar zy is onderworpen te bedriegen, en indien men wagt tot zy begint geel te werden, dan vind men ze gemeenelyk smaakeloos, en zonder aangenaamheit.

3. *De Muskat Robert*, anders *Poire d'Ambre*, *Poire à la Reine*, *Pucelle de Xaintonge* &c. is een welgemaakte Peer, meer rond, als langwerpig, heel geel, en om kort te gaan, heel wel na een kleine muskaat gelykenende, uitgenomen, dat zy veel grooter is, zy heeft een weinig karrelheid, en duurd niet lang, maar daar en teegen draagt zy sterk, en haar vleesch is reedelyk teeder, en heel suikeragtig, en haar sap ongemeen musqueerende, het hout is geel dat by geen andere peeren zodanig gevonden werd, en aan haar iets byzonder is.

4. *De Poire sans Pëau*, anders *Fleur de Guigne* en wel vroege *Rouffelet*, om eenige gelykenis met de waare *Rouffelet*, in de langwerpige gedaante, en roodagtige kouleur, 't is een mooye Peer, zoet-sappig zonder vermenging van suur, en is teeder van vleesch zonder eenig karrelheid of overschot.

5. *De Cuisse Madame*, is een oude peer, gekend, en geagt, 't is een soort van *Rouffelet* in gedaante en kouleur met dezelve overeenkoomende, zy is graauwagtig-rood, haar vleesch tusschen teeder en Cassant of bros, haar sap overvloedig, suikeragtig, een
weinig

weinig musqueerende, en heel aangenaam als zy wel ryp is, zy maakt een schoonen boom, zo wel als de volgende, deze twee boomen koomen niet ligt aan 't draagen, maar als zy beginnen, doen zy wonderen.

6. *De groote Blanquet Musqué* is reedelyk groot, geel, en een weinig gekouleurd, dik en kort van steel, een weinig ingefonken, zy is dun van hout, eindelyk 't is een voortreffelyke Peer, maar zeldzaam, zy is 'er niet veel, en is wel waardig aangekweekt te werden, gelyk de volgende.

7. *De langsteelde Blanquet*, is een welgemaakte peer, groot en uitpuilend van kruin, rond van buik, en wat langwerpig na de steel, die een weinig hard is, reedelyk lang, en een weinig krom geboogen is, de schil is heel glad, blank, en somtyds een weinig aan de Zonne-kant gekouleurd, haar vleesch is tusschen teeder en bros, heel fyn, en 't sap overvloedig, en te gelyk heel suikeragtig en aangenaam, voor het overige gelyk alle zoomer-peeren is zy onderworpen smakeloos, te ryp zynde, te werden.

8. *De kleine Blanquet*, of de gemeene *Blanquet-musqué* gelykt genoegzaam na de Muscaat Robert, in groote en gedaante, zy is fyn van schil, ligt-geel van kouleur, een weinig hooger teegen de zon, haar vleesch is een weing vast, zo dat zy niet zonder marc of karrelheid is of zonder steen, dog egter het sap is heel zoet, en heel-suikeragtig.

9. *De Gramoizine*, is ook een soort van Blanquet, voortreffelyk, en ten naaften by het zelve, met de langsteelde-blanquet of met de kleine Blanquet.

10. *L'Amiré Roux*, anders *Gros Orgnonnet*, of *Roy d'Eté* (Koning van de Zoomer) of *Poire de Cypre*, is vry wel gekouleurt, met een graatw-bruin-rood, rond, en tamelyk groot, vast van vleesch en verheeven, en suikeragtig van sap.

11. *De Bourdon musqué*, is een peer die volgens zyn groote, en hoedanigheid van vleesch, van smaak, van geur, en sap, als volgens de tyd van haar ryp werden, vry wel na een Muscaat Robert gelykt, en verschild 'er heel weinig van, als door de steel, die zy langer heeft, zy moet een weinig groen zynde geëeten werden, anders werd zy swartagtig van binnen, te ryp zynde.

12. *d'Epargne*, of *sint Samson* is een peer die sterk draagd, rood,

R

rec-

redelyk groot en lang, en om zo te zeggen, een weinig gekromd of gebogget, zy is teeder van vleesch en een weinig suuragtig of Rinlich, dat maakt dat veele lieden haar zo goet als schoon niet vinden, evenwel indien men ze een weinig groen zynde plukt, zo werd zy daar door beeter, sappiger, en smeltender.

AUGUSTUS.

In 't begin van Augustus werden de Epargne, en dikwils nog eenige van de voorgaande geëeten.

13. *d'Amiraal*, is rood, en platter als lang, is heel teeder, en delicaat en niet steenagtig, heeft veel en aangenaam sap, dat alles gevoegd zynde by haar vrugtbaarheid, maakt dat zy niet te veragten is.

14. *De Prince-peer*, anders *Chaire à dame* en zelys *vroege Rousselet*, eenige gelykheid hebbende met de waare *Rousselet*, in gedaante vleesch en smaak, dat 'er heel na by komt, is geel en rood, en van een musquerend en verheve sap, zy werd niet ligt beurs, en slaagt beeter op een Peer-stam als op *Quee*.

15. *d'Orange verte*, is een oude en gemeene peer, maar niet te min nog veel geagt, haar vleesch is Cassant, maar teeder, haar sap suikeragtig, met een geur, die haar byzonder eigen is, en by geen anderen te vinden, zy is redelyk groot, plat en rond, diep van kruin, groen en incarnaat van koulcur op een harde sehil, gelyk d'orange-appelen daar zy den naam van draagt, voor het overige geeft zy overvloedig, en mist niet te draagen.

16. *De Fondante van Brest*, is meer langwerpig als rond, goed en verheve van sap en draagd ongemeen.

17. *De Eyer-peer*, of *Ovale* is een heele bekende en geagte Peer, na de kant van Bazel, en daar rondom, zy is net van gedaante en grootheid als een gemeen Ey, daar zy den naam van heeft, haar koulcur is geelagtig-groen, met roode stipjes, en rood aan de zonyde, haar vleesch is sappig, en 't sap suikeragtig, en van een smaak die haar alleen eigen is, zy draagd sterk.

18. *De Rousselet*, is zederd langen tyd bekend zo algemeene en in buiten gemeene agting, dat het mogelyk genoeg zoude zyn, dezelve te noemen, nadien alle de losspraak die men van haar geven,

ven verre beneeden haar waardy is, ondertuffchen, wy zullen zeggen dat het een peer van middelmatige groote, welgemaakt van gedaante, langwerpiger als rond, een weinig dik en lang van steel, graauw-rood van koulour aan d'eene kant, en donker-rood aan d'andere, met eenige groenagtige vlakjes die net geel werden, om de tyd van haar rypheid aan te wyzen, haar vleesch is teeder, en heel fyn, zonder marc, karrelheid, of overschot, en 't sap aangenaam van geur of parfuum, maar van een bekoorelyke geur, die nergens anders werd gevonden, zy is niet alleen weergaloos om raauw te werden geëeten, maar ook wonderlyk in stoofzels, en in drooge en vogtige Confituuren, en om te droogen; Zy draagd overvloedig, en komt ras aan 't draagen, en gelukt in alle gronden, en gedaanten van boomen, daar wy nogtans dit op zullen aanmerken, dat'er niets strydiger met haar is, als Espaljers; Zy is daar inderdaad schoon, groot, en overvloedig, maar verliest'er ook een deel van haar keurelyke smaak, zo dat die in de open lugt groeyen, en voornamentlyk op tam of wild, van een veel verhevener smaak zyn, hoewel zy kleinder zyn, zy gelukt nogtans niet kwalyk aan Espaljers tegen 't Noorden; Daar men'er met vermaak van kan vinden, als alle de andere weg of voorby zyn, haar eenig gebrek is, beurs te werden, ondertuffchen, zy kunnen een weinig groenagtig zynde geplukt werden, om van den boom zynde, te rypen, en dus kan men ze eenige daagen behouden, haar volkomen rypheid afwagtende, of laten ze een klein reisje doen: Sommige willen'er twee zoorten van maaken, te weeten, eene Groote van *Rheims*, en de gemeene Kleine.

19. *De Robine*, is veel geagt aan 't Hof van Vrankryk, daar zy haar den naam van *Koninglyke*, of *Royale* hebben gegeeuen, op andere plaatzen werd zy de *Muscat van Augustus*, *Averat*, en *Poire de la Honville* genaamd, zy moet wel uitnemend zyn, nadien zy de deugd van de voorgemelde *Rouffelet* dervt betwiften: Deze Peer is niet te groot, en van gedaante tuffchen rond en plat, en ten naaften by van de groote gedaante als een kleine *Bergamot*, de steel is een weinig lang, regt, en een weinig ingezonken, en de kruin een weinig na binnen, haar vleesch is bros, fondant, maar niet hard, haar sap fuykeragtig en geurig of geparfumeerd, dat ieder een bekoord, haar koulour is van een geclagtig wit, en

de schil is zagt, zy werd by naniet beurs, dat een voornaame eigenschap is, en by na de eenige, in somer-peeren, haar waardy werd niet bepaald met raauw geëeten te werden, zy is behalven dat uitneemend in taarten of pastyen, stooffels, inlegzels en confituren, en slaagd over al, om kort te gaan, men kan ze een volmaakte peer noemen, en die geen verwyte te vreezen heeft, als dat haar hout onderworpen is, om zomtyds kankeragtig te werden, en dat zy gemeenlyk niet ligt en zet, of aan 't draagen komt.

20. *De Cassolette*, anders *Friolet*, *groene Muscat in Poitou*, *Verdette*, of *Poire de Taste Ribeau in Anjou*, of *Poits de Sillery*, is een langwerpige Peer groen graauwagtig, een weinig geel werdende met ripen, zy swigt by na nergens in voor de Robine, nog in haar vleesch nog sap nog in alle haare verdiensten, ten waar dat zy onderworpen is beurs te werden, dat aan de Robine niet gebeurt.

21. *De zomer Bon Chretien musqué* komt zelde goed als op wild, 't is een geheele voortreffelyke Peer, en zy maakt een schoone boom, zy is van een aangenaame gedaante voor 't gezicht, en welgemaakt, van een reedelyke groote, ten naasten by als groote bergamotten, haar kouleur is blank aan d'eene, en rood aan d'andere kant, haar vleesch tusschen teeder en bros, vol sappig, met een aangenaame geur verzeld.

S E P T E M B E R.

De Rouffélet, Robine, Cassolette, en zomer Bon Chretien-musqué verschynen nog diep in deze maand.

22. *De gemeene zomer Bon Chretien*, genaamd *Graccioli di Roma*, is een heele groote Peer, langwerpig van gedaante, dik van buik, dun van schil, geel, en somtyds een weinig gekouleurt, teegen de zon, maar zelden, haar vleesch is tusschen teeder en bros, haar sap overvloedig en suikeragtig, maar somtyds een weinig wrang, zy draagd sterk, en in 't byzonder op 't eind van zyn rakken, en best agter de huizen in de Thuyn.

23. *De Sakveati*, is groot genoeg, rond, lang en dun van steel, een weinig gezonken, de kruin van gelyken, en klein, het Coloriet van een

een bleek-rood-geel, haar vleesch is teeder maar niet heel fyn, haar sap geurig parfumerend en suikeragtig, maar niet overvloedig.

24. *De Pendar-peer* zoude voor een *Cassiolette* genoomen werden, ten opzigt van haar vleesch, sap, smaak, en gedaante, maar nadien zy wat kloek vald, en 't hout verscheide, zo wel als de tyd van haar rypheid, zo ziet men dat het dezelve niet en is.

25. *De Verte longue, of Moulle bouche van den Herfst*, is een oude Peer, heel bekend en geagt, en die sterk draagd, men kan zeggen, dat deze naamen haar uit een inwendige hoedanigheeden te kennen geeven, zy werd een weinig ligt beurs en smaakeloos, in koude en vogtige gronden, dat haar agting somtyds benadeeld; Maar 't is daar meede geheel anders als zy in een warmer en drooger standplaats gewasschen is, en als men dan let op de veelheid, zoetheid, en geur van haar sap, dat parfumeert, en op de delicateffe van haar fyne vleesch zonder eenig marc of overschot en zelfs niet meer schil hebbende, als de beste Persik, zo moet men haar de prys geeven die zy waardig is, zy gelukt selvs wel genoeg aan de Espaljer tegen 't Noorden, Men zegd dat 'er zeederteenige tyd te Parys een raare en byzondere soort van gevonden of ontdekke is, die doorstraalt en geschakeert is als de Bergamot-suijse, daar wy hier na van zullen spreken, hebbende het hout, en blad, ten deele het zelve.

26. *De Beurcé, zo de roode, Amboize* genaamd in Normandje, de Gifambert, als de graauwe, en de groene is by na dezelve, nadien deeze alle somtyds op eenen boom werden gevonden, daar wy nogtans op moeten aanmerken, dat de roode een weinig zoeter sap heeft, maar haar vleesch is zo fondant of smeltend niet, als van de graauwen, de Beurcé zeg ik is, is een Peer wiens naam alleen haar lofspraak uitgalmt, en die zo voortreffelyk is, dat veele gelooven indien men ze ieder maand van 't jaar konde hebben, dat wy de meeste der andere Peeren, zouden kunnen mischen; Wat 'er van zy, zy is gemeenelyk heel groot, lang-genoug, en niet spits, heel kouleurig met graauw-rood en rood aan de zonzide, en somtyds met roode vlakjes bedekt, zy heeft zo overwigtigen overvloed van gesuikerd sap, en zo fynen, tedere delicate vleesch, en met een woord zy is zo sappig en smeltend, dat zy

daar de naam van by uitnemendheid draagd, haar smaak is ongemeen verheeyen, en om het alles te zeggen, zy bezit in den hoogsten trap alle de vereifte hoedanigheeden, om een volmaakte peer uit te maaken, zy is buiten gemeen vrugtbaar, zo dat zy gemeenlyk alle jaar, en in allerley gronden, tot schuerens toe draagd, zy komt even goed op wild als op kwee, en op alle gedaantens van boomen, zonder onderworpen te zyn, smakeloos, meelagtig of laste werden, gelyk de meeste der andere teedere Peeren, wil men haar sappiger hebben, men plukt ze een weinig voor haar rypheit, en zy rypt ligtelyk van den boom zynde, maar indien m'er langduuriger genot van wil hebben, zo moet m'er in teegendeel eenige van aan den boom laten, tot dat zy afvallen, 't is ook geheel goed eenige daar van in 't Noorden aan de Espaljer te stellen, daar zy geheel wel slaagd, nadien men ze door dit middel zo veel te laater kan hebben.

27. *De Doyenné*, genaamd *witte Beurré van den Herfst*, *sint Michiel*, *Poire de Neige* of *Bonne Ente*, en zelfs van sommige *Citroenpeer*, is van groote en gedaante als een groote graauwe Beurré, en tot haar ongeluk zy komt met dezelve gelyk, met welke zy inder daad by na nooit moest verschynen, om haar agting, de steel is kort en dik, de schil glat, de koulleur groenagtig, sterk geel werdende met ripen, en van een helder root aan de Zon zynde, indien zy daar wel tegen gesteld is geweest, en byzonder aan de Espaljer; Deeze Peer is inderdaad heel fondant, en zoet van sap, maar 't is een zoetheid, die niet veel verhevendheid, doordringendheid, of edelheid heeft, niet tegenstaande een klein geurtje, dat m'er somtyds by vind, voor het overige werd zy ligt beurs en last, of meelig, zo dat zy niet ligt op haar regte tyd te plukken is: Ondertusschen, uit een drooge grond komende, en groen genoeg geplukt zynde en als men ze vervolgens eet, eer zy te hoog geel is, zo werd zy somtyds heel goed bevonden, dat by haar uitnemende vrugtbaarheid gevoegd zynde, maakt dat zy niet te nemaal te verwerpen is.

O C T O B E R.

De Vertelongues, Beurrees, en Doyonnees, verschynen nog een

een goed gedeelte van deeze maand, om aan de volgende tyd te geeven haar behoorlyke rypheid te verkrygen.

28. *De Herfst Bergamot*, verdiend den naam van *Koningin der Peeren*, inder daad haar waardy is over al bekend, daar zyn twee verscheide foorten van, *de Gemeene, en de Switserze*, de een en d'ander draagen spoedig en veel, en om met de gemeene te beginnen, die veele wederom onderscheiden, in *Recour de la Hilliere &c.* zullen wy zeggen, dat het een reedelyke groote Peer is, zomtyds drie duimen dik zynde, in de middel linie, en gemeenelyk twee, of twee en een halv, haar gedaante is plat, ingezonken van kruin, kort en dun van steel, voor het overige is zy effen van schil, van een groenagtig-graauw, geel werdende, en vogtig niet ryp werden, haar vleesch is van een ongemeene fynheid, teeder en smeltend of fondant, haar sap het koelste van allen, maar heel zoet, en suykeragtig, en aangenaam parfumeerende, zy ryp van den boom, en werd lang bewaard, en indien m'er in eenige volgende maanden van wil hebben, zo moet m'er verscheide boomen van hebben, tegen verscheide gewesten, in verscheide gronden, en op verscheide foorten van stammen, daar door het gebeurde, dat sommige tot de lente duuren, dat eenige heeft doen gelooven, dat 'er een laate soort van was, die tot Paaschen kon duuren, dat een voornaame ontdekking soude weezen ten opzigt van de vrugten, maar dat heeft tot leetweezen van veele keurige liefhebbers nog niet kunnen gelukken, zyn hout is de kanker onderworpen, men moet hem evenwel niet veel anders stellen als aan de Espaljer, daar hy heel wel gelukt, en byzonder in 't Oosten en Westen, en zelfs in 't Noorden, want in 't Zuiden is hout nog vrugt goed, haar blad is groot, en eindelyk 't is goed dat men hem in een ligte, en zoete aarde steld, dat zy met de meeste fyne Herfst en Winter Peeren gemeen heeft.

29. *De Switserse Bergamot*, is een zeldzame en ongemeene vrugt, zy is te eenenemaal gelyk de gemeene, ten aanzien van groote ongedaante zo wel als voor het inwendige, maar zy verschild daar veel van door de kouleur, die met groene en geele streepen is, daarom werd zy de *Switserse Bergamot* genoemd, zyn hout is ook zodanig gestreept, en daar en boven schynd het, de kanker zo veel niet onderworpen, als dat van de gemeene, het blad is ook groo-

grooter, getand en zelfs een weinig gevlaakt of bond, voor het overige men kan niet genoeg boomen van de een en d'andere soort hebben.

30. *De Messire Jean*, zo de witte als de graauwe en vergulde, want dat is al het zelve, is een oude en geagte Peer, inderdaad een der beste van alle Cassante-peeren, hy is een weinig onderworpen steenagtig, en hard en grof van vleesch te zyn, maar dat niet tegenstaande nadien zy weinig marc of overschot heeft, en haar sap uitnemend suikeragtig is, zo kan men ze in den rang der goede peeren stellen; Als den zomer niet te droog en de grond een weinig vogtig is werd zy grooter, beeter, en draagd sterker, voor het overige, haar gedaante is plat, met een harde graauwe schil, die van de witte gladder is, zy maakt een schoone boom, en slaagt op alle soorten van stammen, en in alle soorten van gedaanten (rond of plat.)

31. *De Poire de Vigne*, of *Demoiselle*, of langsteel van Anjou is graauw, roodagtig, rond, en middelmatig groot, ongemeen lang van steel, haar vleesch is niet hard, nog Cassant, men kan ze ook niet sappig en teeder noemen, maar zy heeft iets byzonders, een weinig groen zynde geplukt, werd zy goed, en van een uitnemend sap bevonden, zonder dat is zy somtyds laf en onaangenaam, voor het overige slaagt zy heel wel op stam.

32. *De Muscat-fleury*, of langsteel van den Herfst, is een voortreffelyke kleine Peer, rond, roodagtig, met een teeder vleesch, en syne doordringende smaak.

33. *De Besidbery*, is een ronde Peer, van groote als een kaatsbal, groen, geel en wit van kouleur, regt en lang van steel, zy riekt als Venkel of karwey, is reedelyk raauw, en beeter gestoofd.

34. *De Baveux*, ook *Rouffet* genaamd, is gemeen genoeg, in verscheide plaatzen van Switserland, zy is een weinig langwerpiger als rond, en heel bruin, haar vleesch is sappig, zagt, en aangenaam, en haar smaak verheven, doordringend, en eigen.

35. *De Sucre-vert* (of groene suiker) wiens naam te gelyk de kouleur en 't zap beteekend, gelykt na de Winter Doorn, of Epine d'Hyver, behalven dat zy kleinder is, voor het overige, de Peer is altyd groen, al is zy ryp, zy heeft het vleesch heel zagt, of beurée, het zap zuikeragtig, de smaak aangenaam, weinig anders

ders hebbende, als van binnen een weinig steenagtig te zyn, zy draagt sterk, en by trossen, 't is een der voortreffelykste Peeren.

36. *d'Amadotte*, is tusschen rond en lang, geel, glad, een weinig droog, maar sterk musquerende, zyn hout is ook een weinig wild, zy is volzappiger, en beeter geënt op Peer, als op Qwee.

37. *De Katpeer* verdiend wel dat men 'er eenige woorden van zegd, om de agting die daar van gemaakt werd, langs de Rhône, zy is van groote, kouleur, en gedaante, byna als een Martin sec, nogtans de gedaante van een hoender-ey naby koomende, de steel is tamelyk lang en dik, de schil dun, glat en droog, de kouleur helder Isabelle kouleur, haar vleesch tusschen teeder en zagt, en haar zap zoet.

38. *De Bezi de la Motthe*, is een nieuwe Peer, die wel na een groote Ambrette gelykt, behalven dat zy een weynig met rood gestipt is, zy is fondant, en aangenaam van zap.

39. *De Krasane*, is een nieuwe Peer, van sommige *Bergamot Krasane* genaamd, en wel *platte Beurée*. Inderdaad zy is heel plat, als of zy met de voet getrapt was, en ten naaften by van gedaante als een *Mesire Jean*, gemeenelyk grooter zynde, daar zyn groote, middelmatige, en kleinen, de grond van haar koloriet, is groenagtig, met rypen geelende, en byna heel rosch, de steel is lang middelmatig dik, gekromd, en gezonken, als d'appelsteelen, zy is hard of ruuw van schil, ongemeen teeder en zagt van vleesch, hoewel niet altyd heel fyn, de smaak is wynagtig en verheeven, en haar zap zo overvloedig als van de *Beurrees*, dit zap is zomtyds een weinig scherp, voornamentlyk als de Peer in te droogen grond gewasschen is, want die uit een vette en weinig vogtige grond koomen, hebben dat gebrek niet, voor het overige, zouden wy deeze Peer niet genoeg kunnen agten, behalven de gemelde goede hoedanigheeden, om dat zy nooit beurs werd, dat iets byzonders is, en dat zy in volkomen rypheid geheele maanden kan bewaard werden, zynde ten dien einde als andere vrugten, het rot werden onderworpen, dat maar op eenige kleine plaatsjes begint, om te kennen te geeven, dat de Peer niet langer kan dueren, eindelyk zy houd niet vast aan de steel, zo dat men 'ze liever op laagstam moet stellen, als op hoogstam, zy vreesd ook de groo-

te hette van de zon, en gelukt heel wel aan de Espaljer tegen 't noorden.

40. *De Lansac of Dauphine*, en in zommige plaatsen *Lichestroin*, en heest *Franchipane*, en zelfs *Satin-peer*, is gemeenelyk van grootte als de Bergamotten, van gedaante tusschen rond en plat, na de kruin, en een weinig langwerpig na de steel, haar kouleur is bleekgeel, haar zap een weinig geparfumeert, zy is glad van schil, geel, teeder en smeltend van vleesch, groot en gelyk van kruin, regt en lang van steel, dik en hard, men ziet 'er zomtyds, die byna volmaakt zyn, en dat zyn die van een middelmatige grootte zyn, wiens schil ten meestendeel met rood of donker graauw bedekt zyn, dat dikwils gebeurd aan die op hoogstammen, of in een drooge grond staan, want die op te veel beschaduwde laagstammen, of koude en vogtige gronden staan, en wel groot, met een witagtige kouleur zyn, die zyn gemeenelyk smaakeloos en luf, voor het overige, is deeze Peer wonderlyk, gestoofd of gekookt een weinig voor haar ryphet.

41. *De Marquise*, is een nieuwe peer, die twee gedaantens verkrygd, volgens de verscheidenheid der gronden en boomen, daar zy op gegroeid is, indien de grond droog is, gelykt zy genoegzaam in grootte en gedaante na een volkome blanquet, of middelmatige Bon Chretien, en 't is het zelve op hoogstam: Maar in vette en vogtige aarde, en voornamentlyk op laagstam, werd zy ongemeen groot, 't is een welgemaakte Peer, plat van vooren, klein en ingezonken van kruin, dik van buik en netjes langwerpig na de steel, die ook langwerpig is, reedelyk dik, gekromt, en een weinig gezonken, de schil is hard, de kouleur van een groene grond, met en eenige rosse vlakken, als de beurrée, indien zy met rypen niet veranderd dat gemeenelyk van te vogtige grond, of van te veel beschaduwde, en verfmoorde laagstam komt, zo is zy heel slegt, hebbende daar in het zelve lotgeval met de Louise-bonne, Epines, Petitoin, Lansac &c. Maar indien dit groen geelagtig in 't rype werd, dan is 'er vleesch teeder en fyn, de smaak aangenaam, 't zap overvloedig genoeg, en zo hoog zuikeragtig, als van een voortreffelyke Peer te wenschen is, zy heeft inderdaad min of meer steenigheid van binnen, maar dat belet niet dat zy veel geagt is.

In deeze maand werden nog de meeste Peeren der voorgaande maand gebruikt, en voornamentlyk de Bergamotten, Amadotten, Krafanen, Lansakken, en Marquizen.

42. *De Martin sec, de Provins, of de Champagne* (want die men martin sec van Bourgogne noemd, is een slegte Peer) de regte martin sec, zeg ik, werd op veele plaatzen vermengd met, of genomen, voor de Winter Rouffelet, hoewel 'er eenig onderscheid is, zy is ten naasten by van gedaante en groote als een Rouffelet, uitgenoomen dat zy een weinig langwerpiger is na de steel, haar kouleur is Isabelle rood, aan de eene kant, en sterk rood aan de andere, met een woord, 't is een schoone Peer, haar vleesch is inderdaad kassant of knarsfende, maar evenwel fyn genoeg, met een hoog gesuikerd sap en een weinig geparfumeert, zy is goed om met de schil geëeten te werden, als de waare Rouffelet, dat men kan doen zo ras dezelve geplukt is, tot omtrent Kersmis en somtyds tot in January en laater, zy maakt een schoonen boom, en slaagd wel in alle foorten van gronden, en in alle gedaantens, byzonder wel gelukkende op hoogstam, daar zy sterk draagd.

43. *De Rouffeline* zo genaamd van haar gedaante die naby de vermaarde Rouffelet komt, werd in Touraine, *de Lang steelde Muscat van 't einde van den Herfst* genaamd, haar kouleur is Isabelle na by de martin sec koomende, behalven dat zy helderder is, hebbende ook een weinig rood aan de eene kant, haar steel is lang en dun, haar vleesch teeder, zagt en delicaat, en haar sap heel suikeragtig en ongemeen musquerende; Indien deze vrugt altyd even goed was 't zoude buiten twyffel een der eerste van den geheelen Winter zyn, maar daar zyn eenige jaaren, dat zy zo goed niet is als op andere jaaren, voor het overige, gelukt zy heel wel op hoogstammen, en daar toe is het een van de voornaamste Peeren.

44. *De Louise-bonne* dus genaamd, om Mevrouw des Essars in Poitou, wiens naam Louise was, en die voor deze vrugt een byzondere genegendheid had, de Peer is van een gedaante die na by de Herfst Vertelongue komt, uitgenoomen, dat zy niet wel zo spits is, men ziet 'er heele groote, en kleinder van, en deze zyn

de beste, de steel is kort, wat hard, en scheef, de kruin kleinen gelyk, de schil zagt en effen, de kouleur groenagtig, gestipt, witagtig werdende met rypen, dat aan de groote niet gebeurd, om goed te zyn, moet zy een weinig wyken voor den duim, als men haar voorzigtig drukt, omtrent de kruin, zy is buiten gemeen vrugtbaar, haar vleesch is heel teeder, en vol sappig, zoet genoeg, en weinig doordringend, of verheeven, zy werd niet beurs als de meeste der anderen, in vogtige gronden, werd zy grooter, maar verkrygd 'er met een, een vleesch als gestremde dikke olie, en een groene wilde smaak, heel onaangenaam, zo dat men haar in een drooge grond teegen 't Zuiden diend te stellen, de oopenlugt zoude haar dienstig zyn, maar by ongeluk zy houd niet aan de steel.

45. *De Petit-oin*, ook genaamd *Bonnar*, *Rouffette d'Anjou*, *Arcebiduc*, *Amadonte*, en zelfs, *la Merveille d'hyver* (of winter wonder) is ten naaften by van gedaante en groote, als een middelmatige Bergamot, behalven dat zy niet met al plat, maar heel rond is, voor de rest, is haar kouleur helder groen, een weinig gestipt, en dat zo veel geld in 't ryp werden als niet met al, zy heeft een groote kruin, en uitwendig, de steel dun, middelmatig lang, een weinig gekromt en niet gezonken, de schil tusschen hard en zagt, het lyf geboggeld, het vleesch ongemeen fyn, smeltend en fondant, en zonder steen, het sap heel zoet, suikeragtig, en aangenaam musqueerende, om kort te gaan, deze kleine peer zoude niet beeter kunnen wezen, wanneer zy is, gelyk zy moet wezen, zynde voor het overige gelyk d'Epine, daar hier na van zal gesproken werden, dat's te zeggen, zy bemind een drooge stand, en is onderworpen een weinig droog of meelagtig te werden, in een koude en vogtige grond.

46. *De Virgoulé* anders in Angoumois *Bnialeuf* genaamd, *Chambrette*, in Limouzin, *Poire de Glace* in Gascogne, en op veele plaatsen *Virgoulese* of *Virgouleuse*, zy is oorsprongelyk van 't dorp Virgoulé in Lumouzin, daar den Marquis van Chambret 't gebied van heeft, daar zy niet lang geleeden by geval gevonden is, maar heeft zedert die tyd veel agting verkreegen, door geheel Vrankryk, niet alleen vermenigvuldigd zynde, maar ook in alle plaatzen van Europa, daar eenige regtaardige beminners van het Hovenieren zyn;
't Is

't Is een Peer van een reedelyke langte en dikte, hebbende omtrent drie of vier duimen hoogte, op twee of drie duimen breedte, de steel is kort, hard en scheef, de kruin middelmatig en een weinig gezonken, de schil glad en effen, groen en somtyds gekouleurd, die veel geelder werd, met ryp te werden, haar vleesch is teeder, zagt, smeltend en fondant, haar sap overvloedig, suikeragtig, en van een fyne doordringende of verheeven smaak, men dient ze niet te lang op den boom te laten, nadien zy dan veel moeiten heeft om zagt te werden, maar men moet ze ook niet te vroeg plukken, nadien zy niet lang zou kunnen bewaard werden, en die te vroeg van den boom gevallen zyn dat ligt gebeurt, verslensfen veel, zynde nogtans daar door sappiger en voortreffelyker in smaak, om wel ryp te zyn, moeten zy een weinig verwelkt gelykenen, zonder veel gerimpeld te zyn, en over al geel geworden zynde, voor het zagte drukken van de duim weiken, omtrent de steel, zonder dat zy even wel van binnen zagt of beurs moeten zyn, want die hard en vast blyven voor het aanraaken, hoewel geel, zyn smaakeloos en meelig, en onaangenaam, dat gemeenelyk gebeurt aan die in te vogtige plaats zyn opgedooten geweest, of die in een Reegenagtigen zomer gekomen zyn, of in een koude, en natte grond; 't Is dan goed, dezelve in een zoete aarde, te stellen, meer droog als vogtig, zonder dat zy evenwel te grooten hette van de zon willen hebben, die aan de Espaljers teegen 't Zuiden staan, zyn gemeenelyk gebersten en gespleeten; Deze Peer is een weinig onderworpen om de smaak van het stroo en dennenhout, of sluitplaats aan te neemen, daar men voorzorg toe moet neemen in de sluitplaats, om ze daar op eike planken, of witte steentjes te stellen, en lugt te geeven, en wil m'er eenige van op reuk-leer stellen zy zullen 'er de reuk van aanneemen, haar boom waft spoedig en weelig, en is de schoonste van alle, om het groen van zyn blad en schoonheid van zyn hout, dat helder glansryk en schoon groen is, en om d'overvloedigheid van zyn sap, dat hem ongemeen en weelig lot doet schieten, men moet haar op laagstam stellen, daar zy volkomen wel gelukt, of aan de Espaljer teegen 't Westen en zelfs teegen 't Noorden, maar nadien de vrugt weinig aan de steel houd, zo moet m'er weinig van op hoogstammen stellen.

47. *De l'Echasserie*, die zommige winter *Vertelougue*, en *Bozy de Villandri*, of *Fagipeer* noemen, is een voortreffelyke, en nieuwe Peer, die 'er maar vyventwintig jaar is geweest, zy is ten naaften by van groote en gedaante als een ey, of liever als een Citroen, daar zy nagelykt, met dat zy heel bobbelagtig en vol boghels is, en de schil groenagtig heeft, die met ryp werden veel geelder werd, voor het overige de steel is lang en regt, en de kruin t'eenemaal uitwendig, haar vleesch is ongemeen fyn, en heel fondant of smeltend, haar zap zoet, zuikeragtig, en heel aangenaam parfumerende, zo dat het een voortreffelyke Peer is, te meer om dat zy lang duurd, en dat m'er van in een volkomen rypheid heeft zien bewaren, geduurende twee en drie maanden, zonder beurs te werden, of te rotten, zo dat men zig niet behoeft te verhaasten, om ze te eten, zy draagt sterk, en by bossen, of trossen, maakt een schoonen boom, wiens hout dun is, eenige punten maakende, die nogtans niet heel scherp zyn, en de blaaderen zyn lang en smal, 't is goed dezelve in zoete, zagte, en ligte aarden te stellen, zy gelukt zo wel, op Peer, als op Quee, en in alle gedaantens van boomen, zy is schoonder en grooter aan de Espaljer, maar zo musquerend niet, de laagstam brengt ze niet heel kleinder voort, en geeft haar meerder geur, maar die op hoogstammen gewaschen zyn, hoewel kleinder en met een schil en gedaante, t'eenemaal wild, hebben een verheeve smaak, en voortreffelyke geur, parfumerende, of musquerende.

48. *De Lambrette*, ook *Trompe-valet* genaamd, is ouder of eerder bekend geweest als de voorgaande, met welke zy veel overeenkomst heeft, ten opsigt van d'inwendige hoedanigheeden, en grootheid, want in gedaante is zy heel onderscheiden, ronder en platter zynde, en de kruin een weinig gezonken, en evenwel de steel regt en lang, haar schil is van een bleekagtig-groen, en gestipt, en ook zomtyds roodagtig, zy is heel fyn, en zagt van vleesch zuikeragtig en doordringend van zap, en aangenaam parfumerende, zyn hout is doornig en gespikkeld, en zyn blad bleek, zy vereist ook een zagte en ligte grond, vreeft geweldig koude en vogtige gronden, en te digt beplante kroonboomen of laagstammen, daar zy een groen en wild smaakje van krygd, voor de rest gelukt zy wel in alle soorten van gedaantens van boomen, 't zy op Peer,

HOOVEN EN THUYNEN. 143

Peer, of op Quee; Men steld 'er voornamentlyk van op hoogstammen, op wild, daar zy voortreffelyk is, en veel en dikwils draagd, zo dat zy een der eerste plaatzen in een Plantagie van hoogstammen behoord te bekleeden.

49. *l'Epine d'Hyver*, anders (winter-doorn) en misschien met meerder reeden *Merveille d'Hyver* (of winter-wonder), nadien zy geen punten of doornagtigheid in haar hout heeft, en dat het inderdaad een voortreffelyke Peer is, schoon van gedaante, rond, en een weinig Piramidaals, zy is gemeenelyk groot genoeg, en zelfs veel grooter als de twee voorgaanden, twee of drie duimen dik na de kruin, hebbende een klein hoofdje na de steel, dat haar een weinig hard maakt, anders is zy dun en kort van steel, zy is zagt van schil als satyn, en van een groen een weinig bleek, zy is heel zagt, en smeltend, beurrée en fondant, met een fyn en delicaat vleesch, by na als de beste Persikken, aangenaam van smaak, en zoet van zap, met een uitneemend parfuum verzeld, met een woord 't is een Peer die men volmaakt kan noemen, als zy uit een warm land, en drooge en een weinig sandagtige grond, en teegen een gunstig gewest (Oosten of Zuyden) komt, en voornamentlyk op hoogtam, of halvtam, in een goede plaats, zy gelukt ook heel wel op andere manieren, 't zy op Peer geënt, of op Quee, en byzonder op kroon boomen, of laagstammen, want zy maaken een sierlyke kroon, dog men diend ze wel oopen te houden, en de vrugt van haar blad te ontdekken na 't einde van Augustus, om van de Zon gaar gekookt te werden, en dat zy met ryp te werden, een weinig moogen geel werden, zonder 't welke zy gevaar loopen van smaakeloos en meelagtig bevonden te werden, dat gemeenelyk gebeurd, aan die in een koude en vogtige grond zyn gekoomen, of aan te veel beschaduwde laagstammen, of teegen een gewest dat haar niet diend.

D E C E M B E R.

De Martin Sec, Rouffeline, Louise-bonne en Petit oin, werden nog in deeze maand gebruikt, wanneer men nog de overvloed van Virgouléen, l'Echasserien, Ambretten, Epine d'Hyver of Winter doorns heeft, die in de voorgaande maand hebben begonnen te rypen.

50. De

50. *De Pastourelle*, is ten naasten by van groote en gedaante, als een Sint Lezin, of groote Rouffelet, krom van steel, niet gezonken, en van een middelmatige dikte en langte, de schil is tuschen hard en zagt vogtig werdende, in 't rypen, de kouleur van d'eene kant bleek-geel met roode vlakken, en van de andere kant, zo veel als niet met al geteekend of gekouleurd, haar vleesch is heel teeder, en zagt, of zappig, zonder marck of overschot, en zonder steen, maar het zap is een weinig serp-zuur of rinsch.

51. *De Sint Germain Peer*, anders *d'Onbekende-of Inconude la Fare*, na men zegd, ontdekt in 't landschap van den Main, aan de kant van de Rivier de la Fare, in de Parochie van Sint Germain, zy is gemeenelyk heel lang, en reedelyk dik, genoegzaam na een grote Vergoulé gelykenende, behalven dat zy wat spitser is na de kruin, hebbende ook de korte steel dik genoeg, en scheev, de eene zyn groen, en weinig gestipt, en de andere rosch, en die klein blyven gelyken genoegzaam na de Sint Lezin, en een derde foort is de geele, die ik de beste oordeel, deeze voortreffelyke Peer, is geheel teder en smeltend, fondant van vleesch, laat geen overschot, of mark van groote smaak en veel zap, maar deeze heeft zomtyds eenige scherphheid van Citroen-zuur, dat voornamentlyk gevonden werd, in die wurmsteekig zynde, en in November ryp werden, en dat komt van drooge gronden, en van de Quee, want dat werd niet gevonden, in die in een weinig vogtige grond gekomen zyn, of ook op wild, daar 't vermaak zoude zyn, eenige op hoogstammen te hebben, indien zy vaster aan de steel was, voor het andere de bladeren zyn lang, smal en halv geslooten, als van een Orangeboom die dorst heeft, en de vrugt komt ook op 't eind der takken, als de gemeene zoomer Bon Chretien, zy heeft de deugd van niet te bersten, nog is geen kwade smaak onderworpen aan te neemen, gelyk de Virgoulé, en anderen, zo dat zy een byzondere agting waardig is, voornamentlyk voor gronden die meer vogtig als droog zyn, daar zy wonderen doet, zo wel als de Krafane, en Messire Jean &c. en misschien de volgende.

52. *De Sint Augustin*, is een nieuwe Peer, die 'er nog weinig is, byna van gedaanten en groote als een volwassche Virgoulé, dat's te zeggen, tuschen beide lang en dik, rond van buik, en na om laag van gelyke, met eenige vermindering van dikte, zo na dee-

ze

HOOVEN EN THUYNEN. 145

ze kant, als na de steel, die meerder lang als kort is, regt in zommige, en scheef in anderen, en niet gezonken, de kruin is middelmatig groot, en wat gezonken, de kouleur is Citroen-geel, een weinig gestipt, een weinig root werdende na de kant van de Zon, haar vleesch is teeder, zonder zagt of beurree te zyn, en 't zap overvloedig genoeg, den een heeft een klein zuuragtig smaakje dat haar niet kwaalyk staat, en d'anderen hebben dat niet.

53. *De kleine Certeau*, is lang en dun, geel en rood, uitneemend in stoofzels en confituren, men seld ze gemeenelyk maar op hoogstammen, daar zy heel wel slaagd.

54. *De Franc Réal*, van zommige *Finor d'Hyver* genaamd, is een dikke, ronde, en geele Peer, gestipt met kleine roode stipjes, de steel is kort, en 't hout van den boom is witagtig, als met meel bestooven, 't is een voortreffelyke Peer om te kookken, en van de eerste of voornaamste, en zy gelukt wel op hooge boomen, daar zy mild in 't dragen is.

55. *d'Angobert*, is een redelyke groote Peer, lang, gekouleurt aan d'eene kant, en graauw rood aan d'andere kant, het hout van den boom sweemd ten uiterste na dat van de Beuree, en de vrugt gelykt 'er ook niet kwaalyk na, deeze Peer is ook heel goed om te kookken, en slaagt heel wel op hoogstammen.

56. *De bonte Peer*, die eenige groote graauwe *Bateau* of *Poire d'Amour*, en *Trésor* noemen, is heel dik, of groot, als blykt uit het gewigt, zy is niet lang na dat zy dik is, hebbende een harde rouwe schil, en de kouleur heel donker rood, de steel kort, en de kruin diep gezonken, zy is maar goed om gekookt te werden, en maakt een goed en uitneemend stoofzel, 't zy in de klok, 't zy onder de Asch, 't zy andersins, hoewel zy groot is, men kan ze op hooge boomen stellen, om 'er de ruimte of den overvloed van te hebben.

JANUARY.

Men heeft in deze maand den Rykdom nog van Martinfekken, Virgouleuzen, l'Eschafferien, Ambretten, en Epine d'Hyver, en voornamentlyk van sint Germainen, en Augustynen, als mede van de gezegde Stoov-peeren, terwyl de winter Bon Chretien begint

T

gind

gind te praalen, met de volgende andere Peeren.

57. *De Winter Bon Chretien*, is zo algemeen gekent, en van zo langen tyd, en te gelyk zo geagt, dat het by na zo onnut is, daar een beschryving van te maaken, 't zeggen is dat wy deze Peer van sinte Maarten hebben, die ze van Hongaryen bragt, en dat hem het volk van zynen tyd den 'goeden Christen noemde; Men verdeeld deze Peer gemeenelyk in veele soorten in de groene, vergulde, in die van Auche van Engeland, zonder pit, &c. maar 't is inderdaad dezelve, die somtyds veranderd of varieert, na de plaatzen, gewestten, gronden, jaar zaaienen, en stammen daar zy op geënt zyn, zy is gemeenelyk van een langwerpige en Piramidaalsche gedaante, die somtyds zo groot werd, dat'er van een pond, en zelfs tot twee ponden gevonden werden, zy is van een geel werdend groen, met ryp te werden, veel rood verkrygende aan de zonyde, en byzonder als men zorg heeft gedragen, in Augustus het beschaduwten van de bladeren wat weg te neemen; Als zy is gelyk zy moet wezen, zo is 't een voortreffelyke Peer om raauw te werden geëeten, hebbende het vleesch Cassant of kraakende, maar evenwel teeder genoeg, met een aangemaame smaak, en een zoet suikeragtig sap overvloedig genoeg, en zelfs een weinig parfumerende, indien zy somtyds bevonden werd, alle deze goede hoedanigheden niet te hebben, daar is goeden raad toe, men heeft ze maar op 't vuur te zetten, een weinig voor haar volkome rypheit, gewis voortreffelyk en heel goed gekookt of gestoofd zynde, zy kan van 't begin van January gebruikt werden, en zy duurt tot diep in de Lente, zo dat men daar van kan bewaaren, tot dat alle de anderen vrugten voorby en weg zyn, en dat de nieuwe beginnen; Om dezelve goed en groot te hebben, moet men ze op Quee stellen, in goede Moes-thuin aarde, maar zagt, en niet koud en vogtig, en wil men ze schoon en hoog van kouleur hebben zo steld ze aan het Latwerk of Espaljers in 't Zuiden, of in 't Oosten, en zelfs in 't Westen, maar nooit in 't Noorden, daar zal zy uw reekening niet voldoen; Zy slaagt ook wel genoeg op laagstammen, maar op wild, en op hoogstammen, blyft zy klein en steenagtig; Het is de laatste Winter-peer, die men te plukken heeft, want 't is goed dat zy aan den boom blyvt, tot dat men 't vriezend weeder vreeft, want zy neemt nog toe, en werd grooter,

ter, tot aan het einde, en is van beeter smaak, en langer van duurs, Eindelyk wy zoude kunnen zeggen dat 'er nooit te veel van deze soort van boomen in wel geoeffende Hooven kunnen zyn.

58. *De Portail Peer*, dat is de Peer van die van Poitou bemind, of begunstigd, ook werd zy beschuldigd van nergens te willen groeijen of weinig te gelukken, buiten de Provintie van Poitou, en zelfs buiten den omtrek van de Stad Poitiers, die groot, en vol Hooven en Plantagies 'is, 't is een Peer ten naasten by van gedaante, groote, en kouleur, als een bruine en platte Messire Jean, haar gebreeken zyn, bros en vry hard te zyn, steenig en vol marc of overschot, maar haar goede hoedanigheeden zyn, een hoog suikeragtig sap te hebben, en aangenaam parfumeerende, zy slaagd zelden wel, als op wilde Peer, makende op Quee heel weinig hout; Om dezelve te gebruiken als zy goed is, moet zy eenige kleine puntjes of vlakjes van rotheid beginnen te verkrygen.

59. *De Rouville*, die eenige *Hocrenaille* noemen, en anderen *Martin Sire*, is een vermaarde Peer, aan de Loire, haar groote en gedaante komt na by een groote Rousselet, zy heeft de kruin diep genoeg gezonken, en de buik gemeenelyk dikker aan d'eene kant als aan d'andere, maar altyd genoegzaam en net langwerpig na de steel, die middelmatig dik en lang en geenfins gezonken is, het Coloriet is levendig, aan den een min, aan den ander meerder, d'andere zyde veel geelder werdende in 't rypen, de schil is heel effen en glad, haar vleesch bros en 't sap suikeragtig met een weinig parfuum, dat aangenaam is, maar zy heeft het gebrek van klein, en wat hart, en een weinig steenagtig te zyn.

60. *De Gros' Musc*, of *Orange Musque d'Hyver* is rond, groen, en met rypen geel werdende, haar vleesch is grof en wreet, maar haar sap heel doordringend of verheeven, en sterk musqueerende.

61. *De Winter Citroen*, is een welgenaamde Peer, nadien men zoude denken aan haar gedaante en kouleur, dat het in der daad een Citroen was, van middelmatige groote, haar vleesch is hard, heel steenagtig en vol marc of overschot, maar zy heeft sap genoeg en dat ongemeen musqueert.

62. *De Dorville*, of *Calot*, of *Poire de Provence*, is groot en lang genoeg, geel-rood, zonder steen, en is maar om te kooken of stooven, dog daar toe voortreffelyk en veel geagt, zy slaagt heel

wel en draagt veel op hooge boomen.

F E B R U A R Y.

In deeze maand werden nog eenige Eschafferien, en Ambretten gezien, en voornamentlyk de Sint Germainen, zo wel als de Gros Musc, Winter-citroen, en gezegde Stoofpeeren, de winter Bon Chritiennen beginnen ook wat meer met stapels te verschynen, om de volgende Peeren gezelschap te houden.

63. *De Colmar*, hier in Holland genaamt de *Roskammer*, is een der zeldzaamste en der nieuwste vrugten, zo wel als der uitnemendsten, men noemd ze in Gujenne *Poire Manne*, en in andere plaatzen *laafte Bergamot*, dat vry wel met dezelve overeenkomt, want zy swierd dikwils volkooome na een schoone en groote Bergamot, en zomtyds na een Bon Chretien (te weten de Zomer Musqué) zy is plat aan de kruin, die groot en gezonken is, wat dikker van buik, middelmatig lang werdende na de steel, die kort, dik genoeg, en scheev is, de kouleur is groen gestipt, gelyk de Bergamotten, en zomtyds een weinig geteekend met rood aan de zon zyde, in 't rypen geel werdende, de schil is zagt en effen, haar vleesch teeder, en haar zap zoet, en heel zuikeragtig, zy is gelyk d'Epine en Petit-oin, een weinig onderworpen, om smakeloos en meelig te werden, wanneer zy de grond en tyd niet heeft gehad, die met haar aard overeenkomt, de stam zoude haar dienstig zyn, maar zy vreeft de minste winden van den Herfst die haar ligt doen afvallen, zo dat men zig moet vergenoegen, met dezelve op laagstammen te stellen, in een zachte, drooge, en ligte aarde, in Zon en Lugt; Eindelyk deeze Peer heeft dat byzonder, dat 'er onder een groot getal zomtyds eenige van ryp werden in November, en by gevolg lang voor het gros der andere, die gemeenlyk de maanden van February en Maart afwagten, om in dezelve te meer te praalen, als 'er gebrek genoeg van goede vrugten heerst, dat een byzondere agting voor deeze moet te weeg brengen, maar men behoeft zig niet te haasten om deeze Peer te eten zo ras als zy geel geworden is, en om goed te zyn, moet zy een weinig wyken voor het drukken van den duim, omtrent de kruin.

64. *De Winter Rouffelet*, gelykt genoegzaam na een Martin Sec,
in

HOOVEN EN THUYNEN. 149

in gedaante en groote, de kouleur is groenagtig, geel werdende in de rypheid, haar vleesch is teeder, en bros, met een weinig marc, of overschot, maar zappig genoeg, dat zuikeragtig genoeg zoude zyn, zonder een kleine groene en wilde smaak, die'er zomtyds in gevonden werd, zy slaagd wel op hoogstam.

MAART, APRIL, en MEY.

Hier begint een deereylyk gebrek van goede vrugten, en't zoude nog erger zyn, indien men niet een goede voorraad van winter Bon Chretiennen, en Colmars had, met eenige Peeren om te stooven, en indien de vier volgende Peeren zig niet aanboden ter voldoening der keurigen, verwagende dat de nieuwe beginnen te verschynen.

65. *De Bogy*, daar men gemeenlyk de naam van *Bergamot Bogy*, aan geeft, of van *Paasschen*, om dat de groene kouleur en grootte, wat na een herfst Bergamot swierd, zynde eenwel zo plat niet aan de kruin, en langwerpiger na de steel. De Bogy, zeg ik, is met kleine graauwe puntjes gestipt, die een weinig in haar rypheid geel werden, zy werd zomtyds droog en meelig bevonden, dat gebeurde aan die te ryp zyn, of uit te vogtigen grond koomen, men vind ook zodanige die in een grond gekomen zyn, die niet te zagt, en wat hardagtig is, en dat is als zy de juiste tyd van rypheid niet hebben kunnen afgwachten, zy neemdt ook ligt de smaak van 't stroo, vuaren-hout, of sluit-plaats aan; Eindelyk haar zap is ook zomtyds een weinig zuuragtig, maar als zy een grond en sluit-plaats na wensch heeft gehad, en met den woord, wel geconditioneert, dan is zy, teeder en zagt met een overvloedig en zuikeragtig zap, dit gevoegd by het Zayzoen, in 't welk zy verschynd en geëeten werd, moet haar zeckerlyk veel agting aanbrenge, zy maakt een schoonen boom, en schiet geweldig door, by na als de Virgoule &c. maar zy en houd ook niet vast aan de steel.

66. *De Sint Lézin* is van middelmatige dikte, en lang genoeg, haar kouleur is groen, met rypen geel werdende, zy werd zomtyds zagt genoeg bevonden, en heeft zap, maar zy is gemeenelyk droog genoeg, hoewel dat altyd sterk musqueert, zy bevriest, en werd

swart, met de minste koude, en wil in een warme plaats gesteld werden, ondertusschen als men ze kan bewaaren, duurd zy lang, en werd laat geëeten, men wil dat zy meer zap heeft op wilde Peer, als op de Quee struik.

67. *De Double-fleur*, geeft met haar naam genoeg te kennen, dat haar bloem dubbeld en schoon is, wat de Peer belangd, zy is dik en plat, haar steel lang en regt, haar schil glad, geel aan d'eene, en rood aan d'andere kant, met een woord, ten eenemaal schoon voor het gezigt, voor het overige, om raauw geëeten te werden, kan zy niet voor heel goed passeeren, maar in vergelding van dat, is zy wonderlyk gekookt, maakende het beste en schoonste stoorzel van de weerd, hebbende een megragtig vleesch, en zonder steen, met veel zap, dat ligt een schoone kouleur op het vuur verkrygd.

68. *De Bezy van Chaumontel*, is een groote Winter Beurré, heel gelykvormig, met de Herfst Beurré, maar nog wat rooder zynde, zy is over weinig jaaren op een oude stam gevonden, te Chaumontel by Luzarcho, na 't zeggen van een Liefhebber en Kender der goede vrugten, de zaak aldus dan zynde, en dat deeze Peer, gelyk men zegt, fondant is, met een suikeragtig en door-dringend sap, en zo laat, dat zy tot Pinxter duurd, 't is buiten twyffel, dat zy met den tyd een der voornaamste Peeren, ender meest gezogte, en geagste zal werden.

Daar is nu nog overig, in 't kort te gaan zien wat gebruik van alle deze soorten van Peeren, wiens beschryving die ik UE gegeven hebben, kan gemaakt werden, dat is aan te wyzen; Welke men op kroon of laagstammen of arbornain kan stellen, welke aan Espaljers of latwerken moeten gesteld werden, de verscheide gewesten onderscheidende, ende eindelyk welke de bekwaamste zyn voor hoogstammen, of voor de ruime lugt.

Laagſtammen.

Indien men 23 laagſtammen te planten heeft, men zoude de volgende kunnen verkiezen,

2 Winter Bon Chretiens.	1 Verte Longue.
2 Beurrees.	1 Marquiſe.
1 Virgoulé, of Virgouleuze.	1 Sint Auguſtin.
1 Eſchafferie.	1 Meſſire Jean.
1 Ambrette.	1 Cuiſſe Madame.
1 Epine d'Hyver.	1 Gros Blanquet.
1 Rouſſelet.	1 Muſcat Robert.
1 Robine.	1 Sans Peau.
1 Petit-oin.	1 Bugy.
1 Kraſane.	1 Muſcat Fleury.
1 Sint Germain.	—

23

Wy zullen de Bergamotten niet op ſtam ſtellen, om dat zy daar niet al te wel op gelukken, zo min als de kleyne Muſcaat.

Voor 50 Laagſtammen, zoude men kunnen verkiezen

Zoomer-peeren.

2 Rouſſeletten.	1 Groote Blanquet.
2 Robines.	1 Muſcat Robert.
2 Cuiſſe Madames.	1 Sans Peau.

9

Herſt-peeren.

4 Beurrees.	2 Verte Longues.
2 Pitit-oins.	1 Marquiſe.
2 Craſanes.	1 Meſſire Jean.
1 Louiſe Bonne.	1 Muſcat Fleury.

14

Winter-peeren.

4 Winter Bon Chretiens.	3 Sint Germain.
4 Virgoulees.	3 Colmars.
3 Eſchafferies.	2 Sint Auguſtins.
3 Ambretten.	2 Bugyes.
3 Epines d'Hyver.	—

27

Voor

Voor 100 Peere-boomen op laagstam zoude men kunnen hebben, 15 Zoomer-peeren, 32 Herfst, en 53 Winter-peeren.

Zoomer-peeren.

2 Rouffeletten.	1	1 Somer Bon Chretien musque.
2 Robines.	1	1 Langsteelde Blanquet.
2 Cuisse Madames.	1	1 Orange Verte.
2 Gros Blanquetten.	1	1 Magdalene.
1 Muscat Robert.	1	1 Bourdon.
1 Sans Peau.	1	
	15	

Herfst-Peeren.

6 Beurrees.	1	1 Messire Jean.
4 Petit-oins.	1	1 Muscat Fleury.
4 Krafanes.	1	1 Doyenné.
4 Louise Bonnes.	1	1 Bezy de la Motthe.
4 Verte Longues.	1	1 Sucré Vert.
4 Marquifen.	1	1 Lansac.
	32	

Winter-peeren.

8 Winter Bon Chretiens.	6	6 Sint Germain.
8 Virgouleus.	6	6 Colmars.
6 Eschafferies.	2	2 Sint Augustins.
6 Ambretten.	4	4 Bugyes.
6 Epines d'Hyver.	1	1 Martin Sec.
	53	

Voor 200 Peereboomen op Laagstammen zoude men kunnen hebben.

Zoomer-Peeren.

6 Rouffeletten.	2	2 Sans Peau.
6 Robines.	2	2 Zoomer Bon Chretien Musqué.
2 Cuisse Madames.	2	2 Langsteelde Blanquetten.
2 Gros Blanquetten.	1	1 Orange Verte.
2 Muscat Roberts.		

2 Mag-

HOOVEN EN THUYNEN. 153

2 Magdalenes.	1 Salveati.
1 Bourdon.	1 Caffolette.
2 Epargnes.	1 Petit Muscat.
1 Grös Oignonnet.	1 Ovale.
1 Kleine Blanquet.	
	36

Herfst-peeren.

12 Beurrees.	2 Doyennés.
8 Petit-oins.	2 Bezyes de la Motthe.
8 Krafane.	2 Sucré Vert.
5 Louise Bonnes.	2 Lanfacken.
8 Verte Longues.	1 Bezyes d'Hery.
5 Marquifen.	1 Poire de Vigné.
2 Mefire Jean.	1 Rouffeline.
2 Muscat Fleury.	
	61

Winter-peeren.

16 Winter Bon Chretiens.	3 Martin Secs.
16 Virgoulés.	1 Angobert.
10 Eschafferies.	1 Double-fleur.
10 Ambretten.	1 Franc Real d'Hyver.
10 Epines d'Hyver.	1 Ronville.
10 Sint Germain.	2 Portails.
10 Colmars.	1 Pastourelle.
3 Auguftinen.	1 Chaumontel.
7 Bugyes.	
	103

Wel te verftaan, dat men van deze telling, de vrugten kan uitzonderen of afneemen, die men daar na tot de Espaljers, latwerk, of hoogftammen zal gebruiken, uitgenoomen de winter Bon Chretiens, die men niet te veel kan hebben.

Espaljers, Glintingen, Heiningen of Latwerken.

Tegen het Oosten en Zuiden, moeten behalven, de Perffikken, Abri-